

tiae tribuatur, et demum in pauperibus Parœciis, ea omnino tenenda præscribatur mensura, ut Episcopi visitantes, iisdem nec oneri sint, nec offendiculo.—Hoc profecto moderamen adhiberi voluit ab Episcopis Alphonsus Noster *Leg. 2 Tit. 22 Partit. 1.*

Postremo, illud hic iuvat subnectere, nimirum consuevisse Episcopos Diœceses visitantes suas, regios sibi adsciscere ministros, *Missos dominicos* sic dictos, ut fideles enormium criminum reos, vel invitos publicæ pœnitentiæ subjicerent, vel etiam pœnis corporalibus addicerent; tum ut quæ corrigi oporteret, facilius corrigerentur: *Syn. Mogunt. cap. 20: Hincmarus Rem. Tom. 2 pag. 151: Thomass. P. 2 Lib. 2 cap. 79.* Quod ad imminutionem, vel usurpationem Ecclesiasticæ potestatis factum non est; sed tantummodo, ut Episcopalia decreta facilius exsequerentur. Id quod et ipsi Reges diserte fassi sunt: *Lib. 2 Capit. cap. 17. Ut si quos* (verba sunt *Syn. Arel. an. 815 cap. 17*) *Sacerdotalis admonitio non flecteret ad justitiam, Regalis potestas ab improbitate reduceret ad pietatem, et obedientiam.*

7. Danda est procuratio, non solum Episcopo, aut alteri, qui ejus loco diœcesim lustrat, sed etiam vicario capitulari, cui post annum à die postremo habitæ visitationis, diœcesim visitare licet (1); et datur ab omnibus, qui visitantur non tamen ab Ecclesiis civitatis, in qua Episcopus assidue commoratur (2), neque item ex privatis oratoriis, quæ in monachorum grangiis sita sunt (3). Subsunt autem Episcopi visitationi Ecclesiæ omnes, etiam exemptæ, atque etiam regulares, quæ conjunctam habent curam animarum (4); itemque commendata monasteria, etiam Abbatiae, Prioratus, Præposituræ, ubi non viget observantia regularis; præterea beneficia tam curata, quam non curata, sæcularia et regularia, qualitercumque commendata, etiam exempta (5); Parochiales annexæ Ordini Hierosolymitano (6); hospitalia, nisi sub immediata Regum protectione sint (7). Nam quæ Episcopus ordinario jure visitare non potest, qualia sunt loca exempta, ea visitat jure delegato.

(1) Vide Benedictum XIV, loc. mox indicat.

(2) Consule Fagnanum ad c. 15 de Censib. exaction. et Giraldum Exposit. Jur. Pontific. par. 11. 5. Decretal. tit. 59 pag. 405.

(3) Cap. 27 de Censib. exaction. Quæ decretalis consensu omnium interpretum Juris Canonici, ad quæcumque privata oratoria traducitur, uti testatur Fagnanus in cit. cap. 17.

(4) Concilium Tridentinum sess. 25 de Regul. c. 11, Gregorius XV Constit. *Inscrutabili* 50 §. 4. Bullar. t. 5 par. 5 p. 4.

(5) Concilium Tridentinum sess. 7 c. 8 et sess. 21 c. 3 de Reform. Vide etiam ea de re decretum *Ut in parvis* 184. Innocentii X, Bullar. t. 6. par. 5 p. 270.

(6) S. Pius V. Constit. *Exposit* 187. Bullar. par. 5. t. 4 pag. 180.

(7) Concilium Tridentinum sess. 22 c. 3 de Reform.

8. Visitantur etiam ab Episcopo quotannis monasteria mo-

nialium (1); sed tunc nullam ipse procurationem accipit, nisi quod in earum Ecclesiis beneficium sit (2).

(1) Clement. 2 de Stat. monachor. Concilium Tridentinum sess. 25 c. 9 de Regul. Late hoc argumentum persequitur Giraldus Exposit. Jur. Pontific. par. 11. 5. Decret. tit. 55 sess. 562 p. 572 et seq.

(2) Sacr. Congregatio Concilii in Volaterranæ 12 Novembr. 1658 l. 16 Decretor. p. 106.

9. Denique Episcopus jure Decretalium habet portionem canonicam, scilicet, quartam partem earum rerum, quæ Ecclesiæ, aut alii pio loco relinquuntur (1). Sed hodie fere ubique hæc portio consuetudine sublata est, cum non amplius Episcopi gravi illa premantur inopia, cujus gratia initio ea concessa fuit. Si qua tamen regio est, in qua portio canonica adhuc oblinet, non eam pendunt loca pia, et monasteria exempta, quoniam sublata sunt lege diœcesana, unde illa procedit (2); neque penditur ex piis legatis, quæ pro anniversario, pro Ecclesiæ fabrica, ceterisque similibus relicta sunt (3).

(1) Cap. 14 de Testam.

(2) Consule Giraldum l. c. tit. 27 sect. 481 p. 515.

(3) Cap. 20 de Testam.

TITULUS XVI.

DE DECIMIS.

1. CLERICORUM OBVENTIONES, ET EMOLUMENTA.—2. DECIMÆ QUO JURE APUD CHRISTIANOS DEBITÆ?—3. QUANDO SOLVI CEPTE?—4. PRÆDIALES, PERSONALES, MIXTÆ.—5. EARUM DISCRIMEN.—6. CONSUETUDO PRÆSERTIM IN DECIMIS SPECTANDA.—7. CUI SOLVENDÆ DECIMÆ?—8. DECIMÆ AN A LAICIS ACCIPI POSSINT?—9. A QUIBUS SOLVENDÆ DECIMÆ?

1.

NUNC ad ea transgredimur, quæ ceterorum clericorum propria sunt; et huc spectant decimæ, primitiæ, oblationes, quotidianæ distributiones, quæ ordinariæ, quæque extraordinariæ vocantur, voluntariæ denique, et honorariæ largitiones pro benedictionibus, sacrificiis, sacramentis, aliisque bonis Christiano populo tribuendis. Non omnibus quidem omnes clerici fruuntur, sed alii aliis pro emolumentorum, clericorumque discrimine.

2. Apud Hebræos Levitis, et Sacerdotibus Divina lege debitas fuisse decimas, hoc est, decimam partem fructuum terræ, et

pecudum, inter omnes constat (1). Jure Evangelico ad alendos clericos nullæ indictæ sunt decimæ; tantum Christiani jubentur Ecclesiæ ministris præbere necessaria ad vitam honeste, ac decenter traducendam (2). Itaque Divini quidem juris est, quod iis qui altari ministrant, necessaria vitæ subsidia præbeantur (a); non item, quod ea de causa detur decima pars fructuum terræ, et hoc quidem modo decimæ ad jus Divinum referri non possunt (3). Nam Ecclesia constituit modum, quo ejus ministri aliendi sunt; nihil autem interest, sive id per decimas, sive per alias præstationes fiat.

(1) Prima, quæ in sacris libris occurrunt, decimarum exempla, sunt Abrahami decimæ e manubiis omnibus devictorum ab eo Regum, quas ipse Sacerdoti Melchisedeco persolvit. Gen. XIV. 20. Imitatus hanc avi pietatem Jacobus omnium, quæ sibi in Mesopotamia acquirenda essent, decimas Deo offerendas vovit, Genes. 28. 22; quam fidem ab itinere reducem liberare nemo dubitat. Denique Mosaica lege in Levit. 26. 50, jussi sunt Hebræi decimas persolvere; et tunc quidem decimæ Levitis, et Sacerdotibus Dei mandato deberi cœptæ sunt.

(2) Matthæus X. 40. Lucas VIII. 3, X. 7. Paulus 2 ad Corinth. IX 7, 9, 10, 11, 13, 14.

(a) (N. S. In hoc sensu usurpandum est id quod dicitur in Syn. Valent. an. 1565, sess. 5 tit. 4 cap. 16, et in Compil. Tarracon. Lib. 5 tit. 18 cap. 3, nimirum, quod decimarum solutio jure Divino, et Ecclesiasticis legibus præcipitur.)

(3) Divinum præceptum solvendarum decimarum morale fuisse, nonnulli existimant, unde faciunt, nunc etiam divina lege à Christianis decimas esse solvendas. Rectius S. Thomas 2. 2. q. 87 art. 1, decimas divino jure à Christianis deberi affirmat, si earum nomine comprehendimus alimenta, quæ clericis debentur, negat autem, si eo vocabulo decimam illam partem fructuum, et reddituum intelligimus. *Sic ex se patet*, inquit, *quod ad solutionem decimarum homines tenentur, partim quidem ex jure naturali, partim etiam ex institutione Ecclesiæ: quæ tamen, pensatis opportunitatibus temporum, et personarum, posset aliam partem determinare.* Et merito Concilio Constantiensi sess. 8 c. 200 l. 3 coll. Harduini, damnatus est articulus 18 Joannis Wiclefi, agentis, quod *decimæ sunt puræ eleemosynæ, et Parochiani possunt propter peccata suorum Prælatorum ad libitum suum eas auferre.* Nam decimæ, tamquam alimenta Ecclesiæ ministris debita, ab ipso divino jure procedunt. Consule Bellarminum de Cler. l. 1 c. 25 §. Quod non sit morale opp. t. 2. p. 157 ed. Ven. 1721. Gonzalez in cap. 52 §. 1 de Decim., Cotelierum in const. Apostol. l. 2 c. 55 not. 1 t. 1 p. 248 ed. Amstel. cit.

3. Hinc prioribus Ecclesiæ singulis neque Christiani decimas solvebant, neque ulla lex erat, quæ hanc solutionem imperaret (1). Clerici vivebant ex oblationibus, quas fideles sua sponte in Ecclesiam conferebant; adeo ut nihil opus esset decimas indicare, ut ex iis clerici victum, et cultum obtinerent. Imminuta

fideliū largitate, cum non omnia Ecclesiæ, ejusque ministris sponte à fidelibus præberentur, institutæ sunt decimæ, tum Patrum hortationibus (2), tum Ecclesiæ legibus (3), quibus eas Christiani solvere jussi sunt.

(1) Cyprianus de Unit. Eccles. p. 85 ed. Amstel. 1700, diserte testatur, nullas sua ætate decimas fuisse solutas; et Ep. 1 p. 170 de Hebræorum decimis disserens, *Quæ nunc ratio, inquit, et forma in clero tenetur, ut qui in Ecclesia Domini ordinatione clericali promoventur, in nullo ab administratione Divina avocentur, nec molestiis, et negotiis sæcularibus alligentur, sed in honore sportulantium fratrum, tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari, et sacrificiis non recedant.* Quo ex loco perspicuum est, ætate Cypriani sportulas decimarum locum obtinuisse. Idem etiam deprehendi potest ex Origine Hom. 11 in Numer. n. 2 p. 505 opp. t. 2 ed. Paris. 1735. Adde alterum, quod tribus prioribus sæculis de solvendis decimis ubique silentium est.

(2) Adeundi sunt Auctor constit. Apostolic. l. 7 c. 29 et l. 8 c. 20 apud Cotelierum PP. Apostolic. t. 1 p. 375 et 416 ed. cit., Hieronymus in Malach. c. 5. vers. 7, 8 et seq. col. 978 et seqq. opp. t. 6 ed. Veron., Augustinus Comm. in psalm. 146 n. 17. opp. t. 4 col. 1648 ed. Ven. cit. Chrysostomus Hom. 4 in Ep. ad Eph. opp. t. 11 p. 51 ed. Par. 1734.

(3) Concilium Matisconense II. can. 5 apud Labbæum t. 6 Conc. col. 674 seq. Cabilonense II. can. 19, t. 9 col. 365., Turonense an. 813 can. 16 col. 351 ib. Moguntiacense an. 838 can. 13 t. 11 col. 586. Confer etiam Capitularia Regum Franc. cap. de Part. Saxon. c. 16 et 17 apud Baluzium t. 1 col. 185 et capit. an. 804 c. 2 col. 291 ed. Ven. 1772.

(N. S. In Hispania jam olim *Decimarum* meminit Syn. Valent. an. 1129, *Decret. 2*; sed uti communem Christiano populo legem, impositam ipsis prædiis, adjectam supponit Jo. Cardin. Sabin., Legatus in Conc. Iberl. an. 1219, in Compil. Jo. Teres lib. 5 tit. 18 cap. 1; eamque primo agnovit Alphonsus Sapiens ad annum 1255 Leg. 4 tit. 5 lib. 1 *Fori Regii*; dein Syn. Penna-fid. an. 1502 cap. 7; ac reliqua inde celebrata Concilia.)

* Quæ à regnicolis Script., in diversas de *Decimarum* apud nos origine sententias discedentibus, memoriæ prodita sunt, longum esset, nec necessarium indicare. Doct. Jo. Varela, Lucensis olim Eccl. canonicus Doctoralis, præcellenti opus., quod 1837 edidit sub titulo: *Del Diezmo, y Rentas de la Iglesia*, eam questionem ex professo tractat: ac decimas in Hisp. memoratas tenet sæculo VI. Tolet. Conc. III, maxime can. 4.

Ut breviter quæ de proposito probabilius habemus, exponamus, decimarum primam isthic mentionem haberi censemus Cathalauniæ ecclesiarum respectu, quum Maurorum jugo oppressa Hispania, ea provincia Galliarum Regibus parant, quidquid in contrarium affirmant Barcinonensis Masdeu, *critici* cognomento non sat, ut opinamur, dignus, et qui ejusd. assertis subscripsit, *Hisp. Eccl. Antiquitatum* illustrator, edit. Matrit. 1829, p. 155; ut alios omitamus Hanc, cui adhæremus, sententiam aperte profitetur Auct. libri: *Historia de las Rentas de la Iglesia de España*, Matriti 1795, pag. 199 et seq., cuius ea verba: *«Inundada España por los Moros, no solo se trastornaron los límites políticos de las provincias, sino tambien los eclesiásticos; pues vemos que á principios del siglo IX reconocian los sufragáneos de Tarragona por metropolitano al arzobispo de Narbona, y por principes á los reyes de Francia. En este reino estaba introducida la costumbre de pagar los diezmos desde*

el siglo VI; y en el VIII confirmó Carlo Magno el decreto de los PP. de Macon, ordenando que todos sus vasallos los pagaran. Desde entonces cobran los diezmos las iglesias comprendidas en la Marca española; según insinúa el privilegio concedido al monasterio de Santa María de Alaon en el año 852, y la Real cédula expedida en favor del obispo de Urgel por Ludovico Pio en el año de 856. Laudat nostras scriptor Card. Aguirre *Conc. Hisp. cum Catalan.* tom. 4 pag. 129.

Nuper vero Auct. operis: *Curso de Historia y disciplina particular de la Iglesia de España en los puntos principales de su gobierno*, tom. 2. App. pag. 152 et seqq., plura, ac summe attendenda monumenta assert., ex quibus apparet, *decimas* in Catalaunia extitisse sæculo VIII; eorum enim datae inter an. Dni. 792 (aut 96), et 905 consignantur.

Quod ad reliquas Hisp. Eccl. attinet, *decimarum* mentionem habemus Compostellæ an. 1040 in S. Jacobi ecclesiæ consecratione, ex ipso Villodas p. 151, 1086 Alphonsi VI edicto ib. citato, Urbani II epistol. ad Petrum Osceensem 1098, qui primus Pontifex *decimas ac primitias*, Hisp. Eccl. respectu, memorasse dicitur: et, quantum ad Castellam, habetur Syn. Palentiæ decretum an. 1129, à Selvagi Adnotatoribus citatum.

V. leg. tit. 20 *Partite* 1.*

4. Jam vero decimæ vel prædiales, vel personales, vel mixtæ sunt. Prædiales debentur ex fructibus, sive redditibus prædiorum tum urbanorum, tum rusticorum; et harum quidem aliæ majores, aliæ minores, et minutæ, aliæ novalis appellantur. Majores sunt, quæ ex frumento, vino, sæno, aliisque uberioribus fructibus, minores, quæ ex leguminibus, et oleribus, novalis (1), quæ penduntur ex prædiis, quæ recenter ad culturam redacta sunt, cum antea frugifera non essent. Personales (2) solvuntur ex rebus, quas sibi quisquis acquirit opera, et industria sua, veluti ex lucro honestæ negociationis, militiæ, venationis. Mixtæ denique partim prædiales sunt, et partim personales, quippe quæ ex rebus quidem ipsis, sed nonnisi adhibita industria percipiuntur. Hujus generis sunt fœtus pecorum, lac, lana, cetera similia.

(1) Terra præcisa, quæ anno cessavit, vel silva, quæ avulsis arboribus, ad culturam redacta est, terra novalis dicitur Leg. 50 ff. de Verb. signific. Leg. 5 §. 2. ff. de Termin. mot. Memorat hanc Juris Civilis interpretationem Innocentius III. in cap. 21 de Verbor. significat., cum statuit, novale esse intelligendum *agrum de novo ad cultum redactum, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuisse.*

(2) Ætate Augustini nondum decimæ fixæ, ac perpetua lege constitutæ fuisse videntur; sed ipse tamen, Enarrat. in psalm. 146 n. 17 col. 1638 t. 4 ed. cit., vehementer Christianos hortatur, ut reales ac personales decimas solvant. *Præcidite*, inquit, *aliquid, et deputate aliquid fixum vel ex annuis fructibus, vel ex quotidianis quæstibus vestris.* Sequenti tamen sæculo, quo vixit S. Cæsarius Arelatensis, non reales solum, sed etiam personales decimæ obtinebant; nam ipse Serm. 277 inter opp. August. in App. col. 460 l. 5 par. 2 diserte memorat decimas *ex quotidianis quæstibus*, item *de militia,*

de negocio, de artificio. Falsus igitur est Van Espenius *Jus eccles. univers.* par. 2 tit. 55 c. 1 n. 51 et seq., qui personalium decimarum originem Cælestino III. adscribendam putat; et insignis est calumnia Justi Henningii Boehmeri, inst. Jur. canon. l. 5 tit. 5 §. 3, reprehendentis Romanos Pontifices, quasi ipsi jus decimarum plus æquo explicaverint; quod personales decimas instituerunt.

(N. S. Gregorii IX decreto jus generatim inductum est, de omnibus, etiam de personalibus lucris, decimas deberi. Id quod primo servandum in Hispania sanxit Syn. Penna-fid. cap. 7: «Ordinamus, ut omnes Parochiani de suis prædiis, et prædiorum cultis, ac arborum fructibus, et de aliis natura, vel cultura humana ex terra nascentibus, necnon et de animalibus, insuper... et de omnibus aliis licite acquisitis, Decimam, tanquam portionem Domini, eam Ministris Christi sine qualibet diminutione persolvant.» Ac dein Syn. Tolet. an. 1525 cap. 15, et Salmant. cap. 5 §. finali. At *personalium* decimarum solutio vix in quibusdam Hispaniarum populis remansit.—Decimarum species recenset Valent. Syn. 1565 præfat. cap. 16.)

5. Inter prædiales, ac personales decimas non unum discrimen est. Nam prædiales debentur, non deductis impensis; (a) et vero debentur Parocho, cujus in parochia sita sunt prædia, unde illæ percipiuntur (1); cumque ipsis prædiis adhæreant, ab omnibus, qui prædia habent, etiam infidelibus, solvendæ sunt (2). Verum decimæ personales tantum à Christianis solvuntur Parocho, à quo ipsi sacramenta accipiunt, ex iisque impensæ in rebus parandis factæ detrahuntur (3). Illud commune est utrisque decimis, quod non deducitur, quod necessario ad res conservandas impenditur (4).

(a) * Compil. Tarracon. lib. 3, tit. 18 cap. 3.*

(1) Cap. 7, 15, 22 de Decim.

(2) Cap. 16 eod.

(N. S. Id quod de prædiis, quæ prius fuerant Christianorum, et de Novalibus constitutum est in Compil. Jo. Teres *Lib. 3 Tit. 18, cap. 2.* Immo ad decimas solvendas censuris possunt Christiani compelli: *Cap. 5, et 6 de Decimis, et Leg. 5 Titulo 19 Partit. 1;* et quidem ante deductam Regularibus Mendicantibus tribui solitam elemosynam: *Sanct. 1 Tit. 5 Lib. 1 vulgo Autos Acordados.* Quinimmo jure communi etiam Monachos, et Regulares ad decimas persolvendas teneri, certum omnino est; *Cap. 4 ibid.:* et quidem integre: Syn. Vallisolet. *Cap. 12,* his verbis: «Ut fraudes, quas diversis modis Religiosi in dandis decimis animalium, et novalium adhibent, à Prælati, et Ecclesiarum Rectoribus cautius evitentur, statuimus, ut postquam Religiosi per Diocesanos requisiti fuerint, super fraudibus hujusmodi nullatenus adhibendis, Religiosi ipsi, qui hujusmodi fraudes commiserint, in Synodis Episcopalibus, et in majoribus locis ipsarum Diocesum excommunicati publice denuntientur. Et nihilominus Prælati Constitutionem felicis recordationis Domini Clementis Papæ V, quæ incipit: *Religiosi quicumque,* super hoc editam, cum diligentia exsequantur.» Quod et Reges nostri ratum habuerunt: *Leg. 2 Tit. 6 Lib. 1. Novis. Compilat.*)

V. Cl. Auctor. huj. tit. §. 9 not. 6.*

(3) Cap. 20 et 28, eod.

(N. S. Ad rem Syn. Salmant. præf. cap. 5: « Quum Decimæ Ecclesiæ debeantur illi, in cujus Parochia prædia excoluntur, nisi ab alia Ecclesia per præscriptionem debitam sint substractæ, præsentî decreto sancimus, quod qui semel alicujus Ecclesiæ Parochianus fuerit, alterius fieri non possit, nisi domicilium totaliter in alterius Parochiam transferendo, et tunc personales Decimas illi solvere teneatur Ecclesiæ, in qua receperit Ecclesiastica Sacramenta; prædiales vero solvat illi, in cujus Parochia sunt prædia situata, nisi aliud de consuetudine præscripta legitime observetur. » Reges nostri plures in surripientes, retinentes, et fraudantes decimas, pœnas infixere: *Leg. 1, 2, et 6 Lib. 1 Tit. 6 Novis. Compilat.* At in Supremo Castellæ Senatu admittendum voluere recursum adversum exigentes decimas ex his fructibus, ex quibus solvi antea non consueverunt: *Legg. 7, et 8 ibid.*)

(4) Cap. 28 mox laud.

6. Leges hæ sunt Decretalium jure generatim constitutæ. Sed recepti populorum mores sæpe has leges abrogarunt: et hinc spectandæ sunt singularum Ecclesiarum consuetudines, ut noscatur, à quibus decimæ pendendæ sint, quid item, et quibus eas solvere oporteat. Nimirum posteaquam clericis aliis bonis atque redditibus parata sunt ea, quæ suppeditent ad cultum, et ad victum, paulatim decrevit solutio decimarum; et nunc multis in locis neque decimæ prædiales ex prædiis urbanis, neque personales solvuntur (1). Quin nec ex omnibus quidem terræ fructibus detrahuntur decimæ, neque solvitur decima eorum pars, licet adhuc decima appelletur, et multæ etiam regiones sunt, in quibus decimæ prorsus exoleverunt.

(1) Consule Giraldui Exposit. jur. pontific. par. 1 decret. l. 3 sect. 508 p. 551.

7. Decimæ debentur Parocho (1); sed tamen ab aliis quoque clericis, aut Ecclesiis acquiri possunt, vel privilegio Summi Pontificis (2), vel præscriptione annorum quadraginta cum titulo, sine titulo vero, præscriptione temporis, quod hominum memoriam superet (3). Novales vero, ac minutæ, ubi hæ vigent (4), decimæ semper Parocho reservatæ censentur; ne is, cui animarum cura commissa est, graviori damno afficiatur. Et quamquam laici jure ipso exigendi decimas, quod proprium clericorum est, potiri nequeant; tamen res ipsas, quæ decimarum nomine penduntur, habere possunt (5), modo justa causa præsto sit, et Romani Pontificis accedat auctoritas (6).

(1) Concilium Cabilonense II. can. 19 apud Labbæum t. 9 col. 565 ed. Ven., et Metense an. 888 can. 2 t. 11 col. 595.

(2) Multa extant exempla decimarum, quæ à Sede Apostolica Monasteriis, et capitulis concessæ sunt. Eas memorant, et probant S. Petrus Damiani t. 3 opusc. 53 c. 5 p. 252 ed. Paris. 1664; Ivo Carnotensis ep. 192 p. 85 ed. Paris. 1647; S. Thomas 2, 2 q. 87 art. 5. Vide etiam regulam Templariorum c. 66 ap. Holstenium cod. regul. t. 2 p. 440 ed. cit.

(3) Cap. 4 et 6 de Præscript. in cap. 1 eod. in 6.

(4) Minutæ decimæ plerisque in locis obsolerunt.

(5) S. Thomas 2, 2, q. 86 art. 5.

(6) Interdum Summus Pontifex ad tempus imponit decimas beneficiorum propter aliquam necessitatem, vel publicam Ecclesiæ utilitatem, atque eas solvi mandat alicui Principi, qui Ecclesiam defendit. Tunc autem constituuntur collectores, et subcollectores, qui has decimas colligant. Vide Clem. 2 de decim., et extravag. unic. int. commun. eod., et vide etiam Gonzalez in cap. 19 de decim. n. 4, ubi memorat decimas à Sede Apostolica concessas Regibus Hispaniarum.

(N. S. Regibus Catholicis plura à sæculo XIII indulta sunt privilegia decimas percipiendi. Episcopus Valentinus, annuente Metropolitanò Tarracoenensi, Jacobo I, Aragoniæ Regi, et successoribus, in feudum perpetuum concessit, 4 Nonas Novemb. an. 1241, tertiam partem omnium decimarum piscationis, et fructuum Valentiniæ Diocesis, exceptis possessionum Decimis, quæ ad Milites Clericos, vel religiosa Loca pertinerent. Tum ob eandem causam Clemens V, Constit. *Olim claræ memoriæ*, indulgit Alphonso IV, ut ad triennium percipere posset, ab Ecclesiis intra suarum ditionum limites extantibus, binas partes tertiæ portionis decimarum, vulgo *Tercias Reales*; quam quidem concessionem Alexander VI in perpetuum extendit, Bulla: *Dum indefensa*, die 26 Februarii an. 1494, et ad extinguendas omnes penitus controversias, quæ exortæ erant, sua confirmavit Pragm. Sanctione Philippus II, die 30 Martii an. 1565, *Leg. 1 Tit. 7 Lib. 1 Novis. Compilat.* Tum etiam Pius V, ad quinquennium Philippo II, die 21 Maji an. 1571, ac dein Benedictus XIV, in perpetuum Ferdinando VI, die 6 Septembris an. 1757, concesserunt decimas ex majori uniuscujusque Parochiæ domo, vulgo *Casa Mayor Dezmera*, quæ quidem gratia cessare debet semel ac stabilizatur *Unica Contributio*, ex præf. Constit. Benedicti XIV. Demum præf. Benedictus XIV, die 30 Julii an. 1749, concessit Ferdinando VI perceptionem decimarum ex omnibus terris recens excultis, quæ *Novales* adpellantur.—In Indiarum Regnis omnium percipiendarum decimarum jus ex Apostolica concessione obtinuerunt Reges nostri: *Leg. 1 Tit. 46 Lib. 1 Recop. Indiar.*; sed tertiis, sive duabus nonis partibus sibi tantummodo reservatis, metallorum, et gemmarum decimas integre percipiunt: *Lege 14 ibid.*)

Alias super decimis concessionem, maxime à Pont. Pio VI, ac Pio VII, habitas, memorant *legg. lib. 1 Novis. Compilat. tit. 6*, inscripto: *De los diezmos y novales*. Vid. quoque tit. ibi proxime sequentem: *De los dos novenos ó tercias Reales de los diezmos*.—Nemo nescit an. 1857, Hisp. Gubern. sanctionibus, suppressam eam, de qua nunc sermo est, præstationem.

8. Verum mediis sæculis, in summa rerum confusione, laici, ut multa ecclesiastica bona, ita etiam decimas usurparunt, easque jure feudi retinuerunt, adeout in commercio essent, et in hæredes transirent (1). Interim Parochi carebant suis redditibus, quibus semetipsos, et pauperes sustentarent, neque decimarum

possessores ea, quæ debebant, Ecclesiæ servitia præstabant. Itaque actum est, ut sacra præda ex laicorum manibus extorqueretur; sed operosum id erat, neque convenire visa sunt extrema remedia, quibus illi exasperarentur. In concilio Lateranensi III (2) prohibiti sunt laici novas decimas acquirere, et antiquas, quas habebant, in laicos transferre, tum generatim moniti, eos sine animarum suarum periculo decimas retinere non posse, sed adversus illos, qui eas retinerent; nulla pœna indicta est. Denique usu potius, ac silentio, quam lege ulla scripta toleratæ sunt decimæ, quas antea laici jure feudi obtinebant, novarum tamen acquisitio prorsus vetita; et hodie recepta sententia est, eas tantum decimas infeudatas à laicis recte detineri, quæ ante Lateranensem synodum acquisitæ sunt (3).

(1) Occupata à laicis bona, ac decimæ *Ecclesiæ et Allaria* dicebantur, quorum turpe, quod calamitosis iis temporibus à laicis fiebat, commercium damnant Paschalis II. et Gregorius VII. can. 13 et 14 caus. 1 q. 3. Confer Petrum de Marca in can. 7 conc. Claromont. Fr. Florentem in c. 1 et 2 de Jurepatr., et Muratorum diss. 72 et 73 Antiq. Italic.

(2) Cap. 10 de Decim.

(N. S. Syn. Palent. an. 1129, *decret.* 16, constituit, quod « laici tertias ecclesiarum seu quascumque oblationes nulla ratione possideant; sed in dispositione Episcoporum, cuncta, quæ Ecclesiarum fuerint, habeantur. S. Raymund. de Pennafort *Summ.* lib. 1. pag. 129 »)

(3) Quod Concilium Lateranense III. non expresse statuat, restituendas esse decimas, quas laici detinebant, neque ullam in ipsos pœnam constituat, sed tantum illas in laicos transferri, ac novas acquiri vetet, plerique in eam venere opinionem, quod ea Synodus integras laicis reliquerit decimas, in quarum antea possessione versabantur. Hinc orta communis opinio, laicos retinere posse infeudatas decimas, quas ante illam Synodum obtinebant. Sed recte observat Ludovicus Thomassinus Vet. et nov. Eccl. discipl. par. 3 l. 1 c. 11 n. 7 et seq., Concilium Lateranense III. numquam laicis antiquas decimas permisisse, cum satis diserte dicat, eas laicos sine *animarum periculo delinere* non posse. Hinc Odo de Saliaco Parisiensis Episcopus, viginti circiter post annos, quam Lateranense Concilium habitum fuerat, in suis constitutionibus Synodalibus n. 18 delect. act. t. 1 col. 1257. *Frequentur*, inquit, *monentur laici, ut non retineant decimas, quas in periculum animarum suarum retinent.* In Concilio Lateranensi IV. multa de decimis sancita sunt, præsertim contra illos, qui eas usurpabant, sed nullum decretum est, quo laici restituere cogantur decimas, quas tunc obtinebant. Imo Innocentius III. quo Pontifice Lateranense illud Concilium habitum est, non improbasse videtur decimas, quæ à laicis jure feudi retinebantur, uti patet ex prima collect. tit. 11 t. 1 p. 565 et 566 ed. Baluzii Paris. 1682. Cum enim capitulum Suessionense earum decimarum redimendarum facultatem postulasset, eam dedit Pontifex adjecta lege, ut capitulum ea, quæ præstabant vetusti decimarum possessores, Ecclesiæ servitia præstaret. Non hic Ecclesiæ restitui jubentur decimæ infeudatæ; imo vero probatur contractus, per quem illas capitulum à laicis acquisiverat, et confirmantur servitia, quæ antea laici propter decimas

præstabant, et quæ in posterum capitulum præstare debet. Clarius ipse Innocentius III. in cap. 25 de decim. memorat decimas in feudum concessas, neque eas improbat. Ita cum omnes, quæ ferebantur, leges novas tantum decimas à laicis acquiri vetarent, sed decimas jam infeudatas non improba- rent, invaluit opinio, quod laicis vetitum esset novas decimas acquirere, contra ipsis illæ essent permittendæ, quibus jam tunc fruebantur. Medio sæculo XIII. Alexander IV. in c. 2 §. sane de Decim. in 6, postquam statuit, Regulares posse cum Episcopi consensu decimas à laicis detentas accipere; *illas autem*, inquit, *decimas intelligimus posse taliter à Religiosis de manibus laicorum recipi, vel acquiri, quæ ante Lateranense Concilium ipsis laicis in feudum perpetuo fuere concessæ.* Non hic declarat Alexander, quod Lateranense Concilium intelligat, sed tamen Juris Canonici Interpretes intelligendum putant Concilium Lateranense III., quod Alexandro III. Pontifice habitum est. Hinc recepta ubique regula, laicos retinere posse decimas infeudatas, modo eas ante Concilium Lateranense III. obtinuerint. Illud non omit- tam, quod post Pontificatum Innocentii III. abstinere se Concilia à repetendis antiquis decimis, quas jam laici habebant, quod et ex Tridentina Synodo confirmari potest. Quamquam enim statuat, ut *qui decimas impediunt, aut subtrahunt, excommunicentur* sess. 25 c. 12 de Reform.; tamen sess. 25 c. 18 de Reform. agens de redditibus idoneis Episcopali seminario parandis, aliquid conferri jubet à laicis, qui Ecclesiæ decimas obtinent: *etiam ex decimis quacunque ratione ad laicos, ex quibus subsidia ecclesiastica solvi solent, pertinentibus.*

9. Solutio decimarum omnes generatim obstringit; quin etiam excommunicationis pœna constituta est adversus eos, qui decimas subtrahunt, aut impediunt (1). Multi autem eo onere soluti sunt, vel privilegio Summi Pontificis (2), vel præscriptione annorum quadraginta cum titulo: sine titulo vero, præscriptione temporis, quod supra hominum memoriam est (3); vel pactis conventis, et voluntaria remissione, quæ cum perpetua est, Summi Pontificis auctoritatem postulat (4). Clerici decimas pendunt ex bonis, quæ hæreditate, legato, donatione, aut simili contractu acquisiverunt, non item ex bonis, quæ habent titulo spirituali, puta beneficii (5); Regulares autem ex prædiis, quæ pridem suberant oneri decimarum, antequam ad eos pervenirent (6).

(1) Can. 5 caus. 46 q. 7, c. 5 de decim., Conc. Trident. sess. 25 c. 12 de Reform.

(2) Cap. 24 ibique Glossa verb. *Exemptus* de decim.

(3) Cap. 15 de privileg., cap. 4, 6, 8 de præscript., cap. 1 eod. in 6.

(4) Cap. 8 de Transact.

(5) Cum in cap. 2 de Decim. Paschalis II. decimas à clericis primum solvendas neget, ac deinceps affirmet, hinc variæ editæ sunt ab interpretibus explanationes, ut omnis, quæ forte in hac sententia inesse videtur, pugna removeatur. Verior, et ab omnibus fere recepta interpretatio est, quam tradit *Glossa*; videlicet, clericos non teneri decimis ex bonis spirituali titulo

acquisitis, puta beneficii, teneri autem ex bonis, quæ testamento, aut contractu obtinuerunt, et ex quibus, antequam ea venirent ad clericos, decimæ solvebantur; quamquam eorum honorum titulo promotus quis fuerit, nisi aliud legitima consuetudine inductum sit, ut declaravit Congregatio Concilii in Marsicana, 12 Augusti 1651 l. Deer. 49, p. 143 et in Usselen. Decimarum 11. Maii 1658 l. 21 p. 248. Atque id generatim obtinet, etiamsi clerici ab ipso Parocho sacramenta non accipiant, ut respondit eadem Congregatio Concilii in Feretrana, 19 Januar. 1656 l. Deer. 15 p. 3 10 et in Hortana Decimarum, 25 Septembr. 1694 lib. 44.

(6) Extant in cap. 10 et 11 de Decim. privilegia Sedis Apostolicæ, per quæ Regulares liberantur ab onere solvendarum decimarum ex prædiis, quæ propriis manibus, atque impensis colerent. Verum Innocentius III. in Concilio Lateranensi VI, Cap. 54 de Decim., sancivit, ut cuncti Regulares decimas solverent ex prædiis deinceps acquisitis, ex quibus antea decimæ solvebantur, quamquam ea ipsorum Regularium labore, et sumptibus fructuosa sint. Secundum hanc Decretalem, à Congregatione Concilii in Pampilonen. decimarum, 21 Augusti 1728, in Thesaur. resolut. t. 4 p. 215 et t. 6 p. 29 et seq., responsum est: *quod Regulares non habentes in privilegiis expressam derogationem Cap. Nuper, teneanturolvere integras decimas, exceptis bonis, et rebus præscriptis in cap.* Ex parte 10 de Decim. Hodie igitur Regulares omnes soluti sunt lege tribuendarum decimarum, tum personarium, tum realium, quæ dari deberent ex fructibus hortorum suorum, nutrimenti animalium, atque ex novalibus, quæ fiunt ex terra prorsus inculta, quam ipsi proprio labore, sumptuque colunt; non item ex fundis decumanis, qui ad eos cum tali onere delati sunt, nisi etiam pro his peculiare privilegium obtinuerint, uti etiam declararunt Alexander IV, in cap. 2 §. *Ceterum de Decim.* in 6, et Innocentius X, Const. *Nuper pro parte*, 55 Bullar. t. 6 par. 3 p. 79. Consule Passerinum Comment. ad l. 5 *Sexti Decret.* tit. de Decim. q. unic. art. 15 per tot.; Card. Petram ad Const. *Apost.* t. 4 in Const. 8 Martini V, p. 243; et Gaudentium à Janua, de Visit. eujuscumq. Prælar. t. 4 c. 5 dub. 15 sect. 6.

TITULUS XVII.

DE PRIMITIIS, OBLATIONIBUS, CETERISQUE TEMPORALIBUS BONIS CLERICORUM.

1. ET 2. PRIMITIÆ QUOMODO APUD HEBRÆOS, QUOMODO APUD CHRISTIANOS DEBITÆ?—3. OBLATIONES QUID?—4. AD 6. EARUM DISTINCTIO.—7. CUI ADSCRIBENDÆ OBLATIONES?—8. DISTRIBUTIONES QUOTIDIANÆ.—9. DE HIS TRIDENTINI CONCILII DECRETUM.—10. QUI DISTRIBUTIONES ACCIPIUNT?—11. PORTIO CONGRUA.

PRIMITIÆ sunt: rerum primi fructus, qui Deo offeruntur. Apud Gentes omnes vetustissimi instituti est primitias Deo offerre, et consecrare. Hebræi vero Divina etiam lege primitias dabant, quarum tamen modus, et ratio potius moribus, quam lege ipsa erat constituta (1). Inter Christianos, primitiæ ante ipsas decimas

obtinere cœperunt; et vero antiquissima sunt monumenta, unde intelligimus, Christianos primitias rerum suarum præstare consuevisse (2).

(1) Consule Hieronymum in Ezechiel. c. 45 vers. 15 et 14 opp. t. 5 col. 565 ed. Vallarsii Veron.

(2) Origenes contr. Cels. l. 8 n. 24 p. 766 t. 1 ed. Paris 1733; Irenæus l. 4. contra hæreses c. 17. p. 219 ed. Paris. 1710; Auctor canon. Apostol. can. 5 et const. Apostol. l. 8 c. 40, uterque apud Cotelerium PP. Apostol., t. 1 p. 423 et 442 ed. Amstelæd. cit.

2. Dabantur primitiæ, non tantum ad agnoscendum Creatorem, sed etiam ad ministros Ecclesiæ sustentandos (1), erantque præsertim ex uvis, et frumentis (2), certaue extabat precum formula, quæ in earum benedictione adhibebatur (3). Nunc fere ubique primitiæ desierunt (4), ac si qua regio est, in qua adhuc eæ ex consuetudine tribuuntur, ex eadem noscitur, quid, et quantum dari debeat.

(1) In Synodo Gangrensi in Præfat. collet. Harduini t. 1. col. 550 et seq. gravissime reprehenduntur heretici Eustathiani, quod primitias fructuum Ecclesiæ olim datas sibi vindicasset, suisque adscripsissent; et hinc duo emittuntur canones, quibus sub pœna anathematis omnes prohibentur eos fructus Ecclesiæ oblatos accipere, aut dare extra Ecclesiam, præter Episcopi sententiam can. 7 et 8 col. 555 l. c.

(2) Concilium Africanum cap. 4 apud Pithœum eod. canon. Eccles. Roman. p. 144. ed. Paris. cit. S. Gregor. Nazianzenus Ep. 80 p. 355 opp. t. 1 ed. cit.

(3) Habes hanc formulam apud Auctorem constit. Apostol. l. c.

(4) Post sæculum V. vix ulla amplius mentio primitiarum occurrat; tantum indicuntur in Concilio Hispalensi apud Iyonem in Decret. par. 5 c. 174.

(N. S. In Hispania primitias jam diu viguisse novimus; eas quippe Alphonsus, Aragoniæ Rex, in voto Deo facto in honorem Ecclesiæ Valentiniæ, à Cappellanis, pro ipsorum sustentatione, et Ecclesiæ fabrica percipiendas, concessit anno 1741. Earundem usum inductum jam supponit Rodericus Tellius in Syn. Tarracon. post an. 1291, in Compil. Jo. Teres lib. 3, tit. 18, cap. 2; et Alphonsus Sapiens confirmat, ac à veteri lege deductum putat leg. 1, et 2, tit. 19 Partit. 1; immo ad ipsas exolvendas censuris posse fideles compelli decernit leg. 5 eod. Ad nostra tamen tempora quantum spectat, Primitiæ, altera scilicet ex triginta fructuum pars, generatim in Hispania exsolvantur, et fabricæ Ecclesiarum deputantur. At plurimum hac in re consuetudini concedendum: *leg. 4 ejusd.*

Primitias in Hispania ante concilium Illiberitanum extitisse, generatim opinantur nostrates scriptores, ac fructuum benedictionem, de qua in ejus Syn. can. 49 sermo est, ad propositum applicant. Ita M. Villodas, et Auct. libelli *Historia de las Rentas de la Iglesia de España*, pag. 50.

Primitiæ cum Decimis abolitæ fuere sanctionibus latis an. 1857, antea indicatis; licet earum solutio, ut et Decimarum, per aliquod tempus prorrogata fuerit.